

Nők és elsők...

Kossuth Zsuzsanna (1817 – 1854)

Udvardi és kossuthfalvi *Kossuth Zsuzsanna Kossuth László ügyvéd és Weber Karolina ötödik gyermekeként született, Barátságban.*

Kossuth Lajos a húgát a történelem mellett jogra és alkotmánytanra is tanította. Pestre költözésükkor, a *Törvényhatósági Tudósításokat* másolta, levél-kivonatokat készítésével segítette bátyja munkáját. 1841-ben nőül ment ahhoz a *Meszlényi* Rudolffhoz, akinek a húgát, Terézt, Kossuth Lajos vette feleségül. Zsuzsanna részt vett az 1844-ben megalakult *Országos Védegylet* munkájában is. Az ő védnöksége alatt rendezték meg az első védegyleti bált, Székesfehérváron. 1845-ben már 138 vidéki fiókegyesületük volt. 1848 januárjában két kislányával özvegyen maradt, a kisfia meghalt.

A pákozdi csata nyilvánvalóvá tette, hogy az utánpótlás lehetősége, a kórházak felszereltsége, az egészségügyi ellátás siralmas. Kossuth Lajos kormányzóvá választása után, 1849 áprilisában, őt nevezte ki a *honvédcsoportok országos főápolónőjévé*. Óriási szervezőmunkába lendült. Egy év múlva már 77 kórház működött. Felhívást intézett a magyar nőkhöz; sógornője segítségével egyesületet hozott létre, az adományokból sebkötöző pólyákat, ruhaneműt biztosított, továbbá átszervezte a tábori kórházakat is.

A világsi fegyverletétel után, nővéreivel és édesanyjával fogságba estek. Hét hónapon át próbálták bizonyítani, hogy hazafutó. Önmagát védve, bebizonyította, hogy humanitárius tevékenységet folytatott; emberi kötelessége volt segítséget nyújtani. Osztrák tisztek, akiket az ő felügyelete alatt álló kórházban ápoltak, kiálltak mellette. Bizonyítékok hiányában felmentették, de a hatóságok állandóan zaklatták. Kiszabadulása után, 1850-ben, Pesten, magániskolát nyitott, de azt betiltották. Bekapcsolódott a Makk-féle szervezkedésbe. 1851-ben ismét letartóztatták, majd azzal a feltétellel engedték szabadon, hogy elhagyja az országot. Bátyja Londonban tartózkodott, a család követte őt az emigrációba. Brüsszelben meghalt az édesanyjuk. Az útiköltség és a megélhetés megteremtésére Zsuzsanna a nővéreivel itt csipkeverő műhelyt nyitott. 1853-ban tovább utaztak az Amerikai Egyesült Államokba. New York polgárai támogatták a három asszonyt és a kilenc

gyermeket. Zsuzsanna minden anyagi segítséget visszautasított, csak azt kérte, hogy dolgozhasson. Felajánlották neki, hogy nyisson nevelőintézetet, de a rossz emlékek miatt, inkább újabb csipkeverő műhelyt alapított. Tüdőbaja elhatalmasodott rajta és a független Magyarország első főápolónője 37 évesen, a szabad világba érkezése után, 1854-ben elhunyt.

A kompozícióban egyik lábán térdeplő, másikon támaszkodó testtartásban – fennmaradt portréja alapján, kontyba tűzött hajjal –, szinte keblére öleli a sérült honvédet. A talapzat körformájának megfelelően, a katona ernyedő tagjai oldalra és hátrafelé irányulnak. Ez azért fontos, mert a reneszánsz kori, háromszögletű komponálási mód elevenedik meg. Zsuzsanna kedves szavaival, szeretetével veszi körül; az élet vízával itatja a levert magyar szabadságharc túlélőjét.

A magyar társadalomban kevesen tudják, hogy öt évvel előzte meg a híres angol ápolónő, Florence Nightingale munkásságát. Kossuth Zsuzsanna nagyszasszonyt, a magyar szabadságharc főápolónőjét tehát a világ első ápolónőjeként tisztelhetjük.

Folytatjuk sorozatunkat Józsa Judit kerámiaművész alkotásaiból. Ezúttal két ismert történelmi személyiséget mutatunk be: Kossuth Zsuzsannát és Zrínyi Ilonát.

Zrínyi Ilona (1643 - 1703)

Gróf Zrínyi Ilona édesapja a költő Zrínyi Miklós öcsé, gróf Zrínyi Péter, Horvátország bánja, az ősi horvát Subics nemzetségből származott, édesanyja pedig Frangepán Katalin Ilona volt. Ozalj várában és Csáktornyan nevelkedett, a horváton kívül magyarul, németül és latinul is megtanult. Báthory Zsófia 1661-ben jegyeztette el a fiával, felsővadászi és rákóczi I. Rákóczi Ferenc választott erdélyi fejedelemmel. Az esküvőt 1666-ban, a zborói kastélyban tartották. Az ifjú pár a sárospataki várban rendezkedett be. Első

fiuk, György, 1667 októberében született, de még az évben meghalt. I. Rákóczi Ferenc apósával, gróf Zrínyi Péterrel, anyósával, Frangepán Katalinnal és annak testvérével, tersattóiőrgróf Frangepán Ferencel együtt részt vett a Wesselényi-összeesküvésben. Ezért Zrínyi Ilona apját és

sógorát a magyar törvényeket megszegve, 1671-ben lefejezték. Édesanyját Grázban tartották tömlőben, ahol 1673-ban meghalt. Ilona férje csak úgy menekült meg, hogy Báthory Zsófia a jezsuiták közvetítésével hatalmas váltságdíjat fizetett érte. Leánya, Julianna, 1672-ben és fia, II. Rákóczi Ferenc, 1676 márciusában született. A gyermekek édesapja, I. Rákóczi Ferenc alig három hónappal később meghalt.

Anyósa 1680-ban a munkácsi várban hunyt el. Zrínyi Ilona oda költözött. 1678-ban találkozott a magyar függetlenségi mozgalom ifjú vezéralakjával, a késmárki Thököly Imre gróffal. A világszép Zrínyi Ilona első látásra beleszeretett a nála tizennégy évvel fiatalabb daliába, aki 1682-ben oltár elé vezette. Az érdekházasság csodás szerelemmé alakult. Thökölytől több lánya született, de a felnőtt kort egyikük sem érte meg. Thökölyt 1685 tavaszán, a törökök Váradon elfogták. A császáriak több mint két éven át ostromolták Munkács várát, amelyet Zrínyi Ilona hősiesen védett s végül csak Absolon Dániel és Radics Endre várkapitány árulása miatt kényszerült azt feladni. 1688-ban, a vár elfoglalása után az osztrákok Zrínyi Ilonát Bécsben, az Orsolyák klostromában tartották fogva. Gyermekeit elszakították tőle. Zrínyi Ilonának sikerült elérnie, hogy Juliannát a franciabarát gróf Aspremont Ferdinand Gobert altábornagy vegye feleségül.

1690-ben a zernyesti csata után Thökölyt megválasztották erdélyi fejedelemnek is. E csatában fogta el Heister császári tábornokot, akit 1692-ben a feleségeért cserében engedett csak szabadon. Ilona csatlakozott a száműzött férjéhez, a Nikomédia melletti Izmitbe költözött. Nikodémiában halt meg, 1703-ban; a Galata negyedben, a lazaristák templomában temették el. Ott nyugodott 1906-ig, amikor fiával, a néhai Rákóczi fejedelemmel együtt hazahozták és a kassai Szent Erzsébet-székesegyházban helyezték végső nyugalomba.

A róla készült kompozíció négyzetes talapzatának előoldalán húzódó téglafal Munkács várát idézi. E falra lép Zrínyi Ilona hősies alakja. Bal kezében a család címeres zászlaját, jobbában pedig egy levelet tart. Alkotója egy teljes alakos, hiteles olajfestmény alapján mintázta meg a gyönyörű portrét. Hermelinszőrmével, igazgyöngyökkel díszített ruhát visel, hajába is igazgyöngy füzért font. Testtartásában a hősies büszkeség tükröződik.

1692. január 8-án fiához, II. Rákóczi Ferenchez írt búcsúlevelében ezt írta: „A világon semmi sem dicséretesebb, mint a jó név és a tisztességes hír; az soha nem szűnik meg, örökkön megmarad.” A magyar történelem egyik legnagyobb hősnőjének, Zrínyi Ilonának nevét minden magyar szívébe zárva őrzi örökkön örökké.

Gedai Csaba felvételei